

Bielsko-Biała

przewodnik po szlakach górskich
Beskidu Śląskiego i Małego

Bielsko-Biała

Bielsko-Biala

MAGURA
1109 m

TRZY KOPCE
1081 m

KLIMCZOK
1117 m

KOŁOWRÓT
798 m

KOZIA GÓRA
686 m

RÓWNIA
610 m

SZYNDZIELNIA
1028 m

PALENICA
688 m

BŁATNIA
917 m

STOŁÓW
1035 m

CYBERNIOK
731 m

Panorama Beskidu Śląskiego

HROBACZA
ŁAKA
828 m

BUJAKOWSKI
GRON
749 m

GRONICZKI
839 m

GAIKI
808 m

CZUPEL
654 m

SOKOŁÓWKA
858 m

MAGURKA
WILKOWICKA
904 m

ROGACZ
828 m

ŁYSA GÓRA
828 m

Panorama Beskidu Matego

Bielsko-Biała

***przewodnik po szlakach górskich
Beskidu Śląskiego i Małego***

Bielsko-Biała

Spis treści

Wprowadzenie	3
Beskid Śląski	4
Na dobry początek – Kozia Góra	4
1. Mikuszowice Błonia – Siodło pod Równią	5
2. Stok Koziej Góry	6
3. Cygański Las MZK – Kozia Góra	8
Blisko i nieco dalej. Dębowiec, Szyndzielnia, Klimczok i Błatnia	10
4. Olszówka Górna MZK – polana Dębowiec – przetęcz Dylówki – Szyndzielnia schronisko PTTK	10
5. Kamienica MZK – Bielsko-Bialski Ośrodek Rekreacyjno-Narciarski Dębowiec – Olszówka Górna MZK – Dolna Stacja PKL – Przetęcz Dylówki	15
6. Cygański Las – Przetęcz Kołowrót – Szyndzielnia schronisko PTTK – Klimczok – Błatnia	18
Stok Klimczoka – Trzy Kopce	23
7. Cygański Las – Dębowiec – Szyndzielnia schronisko PTTK – Klimczok schronisko PTTK	27
8. Wapienica PKP – Palenica – Wysokie – Przykra – Błatnia schronisko PTTK	32
9. Wapienica Górna – Szyndzielnia, Hala Kamienicka	37
Beskid Mały	40
Blisko na zakończenie – Przegibek, Magurka i Łysa Góra	41
10. Straconka „Zakręt” – Przetęcz Przegibek	41
11. Przetęcz Przegibek – Magurka	43
12. Straconka – Hańderkula – Magurka	45
13. Straconka – Przetęcz Pod Łysą Górą	49
14. Mikuszowice Cygański Las – Przetęcz Pod Łysą Górą	51
Objaśnienia	53
Mapy	54

Wprowadzenie

Bielsko-Biała położone na południowych rubieżach województwa śląskiego to miasto wyjątkowe. Jego granice administracyjne obejmują bowiem kilkanaście szczytów górskich, należących do Beskidu Śląskiego lub Małego: Równię, Kozią Górę, Kołowrót, Dębowiec, Cyberniok, Szyndzielnię, Klimczok, Trzy Kopce, Stołów, Błatnią, Przykrą, Wysokie, Kopany, Palenice i Łysą Górę.

Góry towarzyszą każdemu bielszczaninowi od dzieciństwa, od świtu do zmierzchu, o każdej porze roku. Z każdego nieomal okna, z każdej ulicy czy placu widać otaczające miasto szczyty.

Wędrowiec znajdzie wśród nich to, czego szuka: gwar lub samotność, piękno beskidzkiej przyrody, niesamowite widoki i wiele, wiele więcej. Górskie wędrówki ułatwiają wyznaczone i oznakowane szlaki turystyczne. Na terenie miasta Bielska-Białej jest ich prawie 103 kilometry, a na terenie powiatu bielskiego kolejnych 127 kilometrów.

Beskid Śląski

Na terenie miasta znajdują się góry w literaturze turystycznej zaliczane do grupy Klimczoka i Szyndzielni, z takimi szczytami jak Równia, Kozia Góra, Dębowiec, Cyberniok, Kołowrót, Szyndzielnia, Klimczok, Błatnia, Przykra, Wysokie, Kopany i Palenica.

NA DOBRY POCZĄTEK – KOZIA GÓRA

Kozia Góra jest obok Dębowca, bez wątpienia najchętniej odwiedzanym przez mieszkańców miasta i przyjezdnych beskidzkim szczytem. Ze względu na dostępność, krótkie i łatwe prowadzące na nią szlaki, stanowić może cel nawet przedpołudniowego czy poobiedniego spaceru. Dodatkowo atrakcyjność takich wypadów podnosi zlokalizowane tu schronisko oferujące posiłki oraz możliwość noclegu.

1. Mikuszowice Błonia – Siodełko pod Równią (ok. 600 m n.p.m.)

Znaki: czerwone

Długość trasy: 1,5 km

Czas przejścia: 30 minut

Dojazd: autobusami MZK linii nr 12, 24, przystanek Mikuszowice Błonia

Trasa łatwa. Fragment szlaku czerwonego prowadzącego do schroniska PTTK na Klimczoku. Wspólnie ze szlakiem niebieskim może być wykorzystany jako dojście do schroniska na Koziej Górze.

(0.00 → 0.30) MIKUSZOWICE BŁONIA

Idziemy za znakami czerwonymi najpierw asfaltową drogą około 100 metrów. Tuż za zabudowaniami dawnej leśniczówki skręcamy w lewo pod las. Kilkanaście metrów od szlaku, po lewej, na obmurowaniu tablica poświęcona leśniczemu Andrzejowi Schubertowi, za wzorową, czterdziestopięcioletnią gospodarkę w lasach miejskich. Trasa wiedzie teraz przez las, w nim dominują dęby czer-

wone. Po przejściu kilkudziesięciu metrów mijamy ewangelicki Stół Ołtarzowy. Na trzech nogach, mogących symbolizować Tróję Świętą, spoczywa gruba na 19 cm płyta o ponad 5,5-metrowym obwodzie. Na obrzeżu płyty wykuta jest data 1817, mogąca wskazywać na 300 rocznicę Reformacji i sugerować datę postawienia stołu w miejscu pierwotnego kamienia. Na mapie z 1826 roku, Stół Ołtarzowy nosił nazwę Kamień Jana i dla jej upamiętnienia na postawionym w pobliżu stołu kamieniu wykuto napis Stół Ołtarzowy Jan.

Otoczający las ma charakter parkowy, widzimy okazałe sosny, modrzewie i daglezje, a pod nimi dęby, jawory i świerki. Z wygodną drogą, którą się poruszamy, krzyżują się liczne ścieżynki. Przy szlaku usytuowana jest wiata i stół z ławeczkami, a tablica na drzewie przypomina o zakazie palenia ognia w lesie. Znaki czerwone wiodą dalej szeroką drogą trawersując wschodnie stoki Koziej Góry. Podchodząc najpierw nieznacznie, potem nieco bardziej stromo, docieramy na siodło pod Równią. Na przełęczce można odpocząć, korzystając z ustawionych tu ławeczek, stołu oraz wiaty.

0.25 **0.00**) SIODŁO POD RÓWNIĄ

Z przełęczcy do Bystrej Górnej za znakami czerwonymi 15 minut, na Klimczok 2 godziny 45 minut, na Kozią Górę za znakami niebieskimi 15 minut.

2. Stok Koziej Góry

Znaki: niebieskie

Długość trasy: 1,5 km

Czas przejścia: 30 minut

Szlak łącznikowy stanowiący bardzo łatwe i obfitujące w miejsca widokowe dojście do schroniska na Koziej Górze i dalej do szlaku żółtego wiodącego z Mikuszowic na Błatnią przez Kołowrót, Szyndzielnię i Klimczok.

(↘0.00 ↗0.30) SIODŁO POD RÓWNIĄ

Znaki niebieskie prowadzą nas szeroką dróżką w kierunku zachodnim. Po kilkudziesięciu metrach skręcamy lekko w prawo i po kilku minutach wychodzimy na zalesioną polanę po wyrębie. Z niej rozciągają się niesamowite widoki na Bielsko-Białą. Ponad miastem świetnie widoczne są szczyty Beskidu Małego. Widzimy kolejno od lewej Gaiki, Łysą Górę, za przelęczą Siodło przelęcz Przegibek, potem kolejno Sokotówkę, Rogacz, Magurkę i Czupel. Nasyciwszy oczy, idziemy prawie poziomo i po chwili dochodzimy do drogi dojazdowej do schroniska, skręcamy w lewo i wraz z nią docieramy do schroniska na Koziej Górze, nazywanej w przeszłości Górą Stefana.

(↘0.15 ↗0.10) KOZIA GÓRA – SCHRONISKO STEFANKA

Prawdopodobnie po wicherze w 1885 roku nieopodal szczytu Koziej Góry został wybudowany mały budynek dla robotników leśnych, który w latach 1909-1912 został rozbudowany i przekształcony w schronisko saneczkarskie i praktycznie od tego czasu świadczy usługi dla licznie odwiedzających go turystów. Obecnie obiekt należy do Urzędu Miejskiego w Bielsku-Białej, dysponuje 28 miejscami noclegowymi, a także oferuje bogaty wybór serwowanych posiłków.

Na polanie obok schroniska znajdują się liczne ławeczki, jest także mały plac zabaw dla dzieci, tzw. Kozia Chata. Na skraju polany miejsce zadumy – kapliczka Matki Bożej Królowej Świata, ufundowana przez Radę Miejską Bielska-Białej na pamiątkę przebudowy i poświęcenia schroniska na Koziej Górze 23 maja 1998 roku.

Ścieżka wznosi się nieznacznie na szczyt Koziej Góry. Spod szczytu widzimy Magurę, Klimczok, Szyndzielnię i Kołowrót. Tuż za szczytem po prawej stronie szlaku zapierający dech widok na miasto. Po kilku minutach zejścia dochodzimy do skrzyżowania ze znakami żółtymi z Olszówki na Błatnią przez Szyndzielnię i Klimczok.

3. Cygański Las MZK – Kozia Góra (686 m n.p.m.)

Znaki: zielone

Długość trasy: 6,0 km

Czas przejścia: 1 godzina 45 minut

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 1, 14, przystanek
Cygański Las*

Trasa łatwa polecana dla wszystkich niezależnie od wieku, prowadząca obok pozostałości dawnego toru saneczkowego.

(0.00 → 1.45) MIKUSZOWICE LAS CYGAŃSKI

Wędrówkę rozpoczynamy z przystanku MZK w Cygańskim Lesie. Tutaj bierze początek szlak żółty na Błatnią oraz czerwony na Klimczok. Idziemy najpierw wspólnie ze znakami żółtymi, lecz po kilku minutach, gdy znaki żółte skręcają w prawo, nasza trasa wiedzie nadal przez park. Po lewej widzimy szkołę podstawową, po chwili przechodzimy przez potok, wędrówkę urozmaicają usytuowane przy szlaku obiekty małej architektury – ławeczki, mostki, a nawet sztucznie usypana wysepka. Po pół godzinie spaceru docieramy na Błonia.

(0.20 ↗ 1.15) MIKUSZOWICE BŁONIA

Dojazd: także autobusami MZK linii nr 12, 24, przystanek Mikuszowice Błonia

Trasę można nieco skrócić, rozpoczynając wędrówkę z tego miejsca. Nieopodal znajduje się parking, na którym pozostawić można samochód.

W tym miejscu rozpoczynają się znaki czerwone prowadzące do schroniska na Klimczoku przez siodło pod Równią opisane powyżej. Ścieżka przebiega lasem, z lewej strony widoczne są pozostałości dawnego toru saneczkowego. **Uwaga! Ścieżka wykorzystywana jest przez rowerzystów do ekstremalnych zjazdów. Proponujemy podejście ścieżką wiodącą torem saneczkowym.**

Tor saneczkowy został zbudowany w latach międzywojennych, przebudowano go w latach 50. XX w. do rozmiaru najdłuższego toru w Europie. Miał prawie 2200 m długości i 30 wiraży. Został ostatecznie zlikwidowany w latach 90. XX wieku.

Wznosimy się nieprzerwanie idąc cały czas wąską, bardzo śliską ścieżynką, o rozmiarach toru saneczkowego świadczą okazałych rozmiarów zabezpieczenia wiraży. Minąwszy tor, po chwili dochodzimy do drogi dojazdowej do schroniska, idziemy nią około 100 metrów, a następnie skręcamy w prawo do widocznego już przed nami budynku schroniska.

(0.10 ↗ 0.00) KOZIA GÓRA – SCHRONISKO STEFANKA

BLISKO I NIECO DALEJ.

DĘBOWIEC, SZYNDZIELNIA, KLIMCZOK I BŁATNIA

Dębowiec jest obok Koziej Góry najchętniej odwiedzanym przez mieszkańców miejscem w otaczających miasto górach. Na dłuższe wędrówki idealnie nadają się szlaki prowadzące na Szyndzielnię, Klimczok i Błatnią.

4. Olszówka Górna przystanek MZK

– polana Dębowiec (530 m n.p.m.)

– przelęcz Dylówki (720 m n.p.m.) –

Szyndzielnia schronisko PTTK (1001 m n.p.m.)

Znaki: zielone

Długość trasy: 6 km

Czas przejścia: 2 godziny 15 minut

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 8 i okresowo nr 7,
przystanek Szyndzielnia*

Parking dla samochodów osobowych znajduje się kilkaset metrów niżej, przy skrzyżowaniu Alei Armii Krajowej i ulicy Karbowej.

Trudniejszy wariant wejścia na Szyndzielnię z Olszówki Górnej. Polecana dla osób lubiących samotne wędrowanie z dala od zgiełku i tłumów.

(0.00 ↗ 2.15) OLSZÓWKA GÓRNA PRZYSTANEK MZK

Znaki zielone rozpoczynają się obok słupa z wagonikiem pierwszej kolei linowej na Szyndzielnię z 1953 roku. Znaki niebieskie na Przetęcz Dylówki biegną asfaltową dróżką wzdłuż potoku Olszówka, znaki zielone natomiast skręcają w lewo w górę. Ścieżka prowadzi najpierw wzdłuż płotu, z ponad którego widoczne są Kozia Góra i Magurka z Sokołówką oraz Czupel i Gaiki w Beskidzie Małym, potem ponad Ośrodkiem Wypoczynkowym Beskidy Park, a następnie przez las. Cały czas lekko wznosząc się szlak wyprowadza nas na Polanę pod Dębowcem.

(0.10 2.00) POLANA POD DĘBOWCEM (530 M N.P.M.)

Budynek schroniska wzniesiono prawdopodobnie pod koniec XIX wieku, pełnił wtedy rolę gajówki Zarządu Lasów księcia Sułkowskiego. Obecnie w budynku należącym do Lasów Państwowych znajduje się popularny ze względu na wyśmienitą kuchnię Ośrodek Gastronomiczny „Dębowiec”. Schronisko kultywuje tradycje gospody góralskiej, słynie z domowej kuchni na czele z pierogami, schabowymi i gołąbkami, oferuje również potrawy z grilla przyrządzane w nowo otwartym ogródku przed budynkiem.

Szlak czerwony biegnie prosto szeroką drogą leśną, w prawo odchodzi droga leśna do Doliny Wapienicy, my wybieramy środkową z dróg i rozpoczynamy podejście niewielkim wąwozem. Przez mieszane lasy z przewagą buku, trawersując od wschodu szczyt Cybernioka, ścieżka wyprowadza na grzbiet. Po lewej, nieco w dole, szeroką drogą dojazdową biegnie szlak czerwony, po prawej stronie uwagę zwraca wspaniały las bukowy.

Z rzadka stoją, proste jak świece, ogromne drzewa, a dookoła nich nieprzebyte nieomal młodniki z tysięcy młodych buczków. Zaciekawiony turysta dojrzy żółtą farbą namalowane pierścienie na drzewach – to wyłączony drzewostan nasienny, las, z którego

zbiera się nasiona dla wyhodowania sadzonek. Pamiętajmy, że tak oznaczony las objęty jest stałym zakazem wstępu. Zbaczamy z leśnej drogi wiodącej grzbietem skręcając w wąską ścieżynkę, przekraczamy suchy potok, wyścielony miesięcznicą trwałą i wpatrzeni w piękno przyrody docieramy na przełęcz, spotykając szlak niebieski z Olszówki Górnej na Dylówki.

(↘0.55 ↗1.30) PRZEŁĘCZ DYŁÓWKI (720 M N.P.M.)

Z wyrębów dostrzegamy szczyty okalające Dolinę Wapienicy od zachodu – Przykrą i Wysokie. Trasa prowadzi teraz cały czas w górę kamienistą dróżką, przecinamy drogę ze znakami czerwonymi, nadal wznosząc się wyraźnie. Po kilkuset metrach znowu spotykamy znaki czerwone, minąwszy je skręcamy lekko w prawo, trawersując stoki Szyndzielni. Po kilkuset metrach dołączają do nas z prawej strony znaki żółte z Wapienicy na Szyndzielnię. Wraz z nimi, wznosząc się ścieżynką wiodącą przez świerkowy las z krzewinkami borówki w runie, docieramy na Halę Kamienicką nieopodal górnej stacji kolei gondolowej. Po prawej rogacz z drogowskazami i stanowisko z mapą. Tutaj kończy się szlak żółty z Wapienicy.

(↘1.40 ↗0.10) HALA KAMIENICKA – GÓRNA STACJA KOLEI (960 M N.P.M.)

Do miejsca tego można dojechać koleją gondolową z Olszówki Górnej w nieco ponad 6 minut. Obok budynku dawnej stacji kolei znajduje się mnóstwo straganów z pa-miętkami.

Trasa będzie teraz niemal poziomo szeroką drogą, po chwili wchodzimy na rozległą polaną Gacioki (na jej płd. skraju,

po lewej stronie drogowskaz ze szlakami narciarskimi do Olszówki Górnej i Cygańskiego Lasu). Przemierzamy ją i skręcamy w lewo w brukowaną drogę przez las, z prawej strony dołączają znaki czerwone. Stąd wraz z nimi do schroniska PTTK na Szyndzielni 5 minut.

**(📍1.45 🏠0.00) SCHRONISKO PTTK NA SZYNDZIELNI
(1001 M N. P. M.)**

Schronisko na Szyndzielni jest bez wątpienia jednym z najpiękniejszych schronisk w polskich górach. Wybudowane zostało w 1897 roku przez bielską sekcję Towarzystwa Beskidzkiego (Beskiden-Verein) wg projektu Karola Korna. Po wojnie zostało przejęte przez Polskie Towarzystwo Tatrzańskie Oddział Bielsko-Biała. Obecnie schronisko PTTK na Szyndzielni posiada 50 miejsc noclegowych, dysponuje całodziennym wyżywieniem oraz bufetem. Z podawanych tu specjałów szczególną popularnością cieszy się szarlotka oraz jadro drwala i sznyceł po góralsku.

5. Kamienica MZK – Bielsko-Bialski Ośrodek Rekreacyjno-Narciarski Dębowiec – Olszówka Górna MZK – Dolna Stacja PKL – Przełęcz Dylówki (720 m n.p.m)

Znaki: niebieskie

Długość trasy: 6 km

Czas przejścia: 2 godziny

Dojazd: autobusami MZK linii nr 7, przystanek Kamienica

Pierwsze 45 minut szlak prowadzi chodnikiem, wzdłuż ulic Karbowej i Alei Armii Krajowej, drogę można znacząco skrócić dojeżdżając autobusem do Olszówki Górnej (linia nr 8, przystanek Szyndzielnia).

Od Olszówki Górnej MZK najkrótsze dojście na Przełęcz Dylówki, a w połączeniu ze znakami zielonymi od Przełęcz Dylówki, również najkrótsze dojście na Szyndzielnię. Polecany jako szlak zejściowy z Szyndzielni, będący alternatywą dla kolei gondolowej.

(0.00 ↗ 2.00) KAMIENICA MZK

Z przystanku MZK linii nr 7 „Kamienica” idziemy chodnikiem wzdłuż ulicy Karbowej, mijamy skrzyżowanie z ulicą Kolistą i dochodzimy w okolice Bielsko-Bialskiego Ośrodka Rekreacyjno-Narciarskiego Dębowiec.

(0.15 ↗ 1.45) BIELSKO-BIALSKI OŚRODEK REKREACYJNO-NARCIARSKI DĘBOWIEC (420 M N.P.M.)

Ośrodek został otwarty w styczniu 2013 roku. Ze względu na

łatwość dojazdu oraz oświetlenie stanowi atrakcyjny punkt wypadowy dla mieszkańców miasta i gości. Ośrodek zachęca do przejażdżki koleją krzeselkową także poza sezonem zimowym, a ponadto proponuje relaks w znajdującym się w sąsiedztwie dolnej stacji kolei parku linowym oraz siłowni na świeżym powietrzu. Wzdłuż trasy narciarskiej przebiega ścieżka edukacyjna, ponad górną stacją kolei znajduje się plac zabaw dla dzieci. Ponadto dysponuje także parkingiem na 110 samochodów.

Mijamy Ośrodek i po kilku minutach dochodzimy w sąsiedztwo Hali Widowiskowo-Sportowej. Cały czas towarzyszy nam ładny widok na miasto i jego otoczenie. Po kilku minutach dochodzimy do parkingu Dębowiec.

(🚗 0.30 🚶 1.30) PARKING DĘBOWIEC

Można tu dojechać samochodem, zostawiając go na płatnym parkingu, bądź na miejscach parkingowych przy ulicy Karbowej.

Minąwszy parking, skręcamy przed rondem w prawo i idziemy dalej skrajem ulicy. Po kilkuset metrach docieramy do pętli autobusów MZK.

(↘0.45 ↗1.15) OLSZÓWKA GÓRNA MZK (490 M N.P.M.)

Z pętli autobusowej kierujemy się asfaltową dróżką, wzdłuż potoku Olszówka. W prawo odchodzi szlak zielony na Szyndzielnię, a my po około 3 minutach dochodzimy do budynku Dolnej Stacji Kolei.

Kolej linową na Szyndzielnię uruchomiono w 1953 roku, jako drugą w Polsce (po kolei na Kasprowy Wierch). Od lipca 1995 roku sześćosobowe gondole w nieco ponad sześć minut wywożą turystów na Szyndzielnię.

Dwadzieścia metrów w prawo od szlaku, za potokiem, widoczne jest źródło Sahara. Mijamy budynek kolei z lewej strony i za potokiem skręcamy w lewo do góry.

Po kilkudziesięciu metrach podejścia przekraczamy leśną drogę przeciwpożarową i najpierw stromo grzbietem, a potem łagodnie trawersem idziemy ścieżką przez gęsty, młody las. Przecinamy znaki czerwone z Olszówki MZK na Szyndzielnię i ponad nimi spotykamy znaki zielone z Olszówki Górnej MZK na Szyndzielnię. Na Przełęczy Dylówki kończy się nasz szlak.

(↘1.15 ↗0.00) PRZEŁĘCZ DYŁÓWKI (720 M N.P.M.)

Stąd na Szyndzielnię lub na Dębowiec za znakami czerwonymi lub zielonymi.

6. Cygański Las – Przetęcz Kołowrót (770 m n.p.m.) – Szyndzielnia schronisko PTTK (1001 m n.p.m.) – Klimczok (1117 m n.p.m.) – Błatnia (917 m n.p.m.)

Znaki: żółte

Długość trasy: 16 km

Czas przejścia: 4 godziny 15 minut

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 1, 14, przystanek
Cygański Las*

Jedna z najpiękniejszych tras turystycznych na terenie miasta. Do Szyndzielni prowadzi urokliwymi leśnymi duktami, od Szyndzielni przez Klimczok do Błatniej bardzo popularna, oferuje niezapomniane widoki na Beskidzkie szczyty i doliny. Trasa łatwa, od Szyndzielni bardzo łatwa, polecana dla rodzin z dziećmi. Na trasie schroniska turystyczne na Szyndzielni i Błatniej, w pobliżu trasy schroniska na Koziej Górze i Klimczoku.

(0.00 → 4.15) LAS CYGAŃSKI MZK

Z końcowego przystanku autobusowego linii nr 1; tu również początek szlaku zielonego na Kozią Górę oraz czerwonego na Szyn-dzielnię przez Dębowiec; idziemy parkowymi ścieżkami Lasu Cygańskiego.

Las Cygański, od 1312 roku stanowił własność mieszczan bielskich. Wtedy to Książę Cieszyński Mieszko podarował go mieszkańcom miasta. Obecnie jest częścią lasów miejskich, a opiekuje się nim miejskie Leśnictwo Cygański Las.

Mijamy budynek dawnej zajezdni tramwajowej i niewielki plac zabaw. Wokół nas okazałych rozmiarów dęby i lipy, przy ścieżce ławeczki, na których w słoneczne dni przesiadują mieszkańcy i przyjezdni. Mijamy korty tenisowe i zaraz za nimi skręcamy lekko w lewo na niewielkie wzniesienie. Po prawej, nieco z tyłu, budynek restauracji. Przy ścieżce rosną ponad 100-letnie sosny. Znaki żółte wiodą jeszcze wspólnie ze znakami zielonymi, by po chwili pozostawić je skręcając w prawo, a po kilkudziesięciu metrach w lewo. Idziemy teraz parkową aleją przez mieszany las, w którym zauważyć możemy prawie 30-metrowej wysokości jodły, modrzewie i daglezie, okazałe dęby, także buki, graby, jawory i świerki – prawdziwe bogactwo natury. Z prawej dochodzi do nas tzw. Aleja Ambrożego, skręcamy w nią w lewo, by po kilkudziesięciu metrach dotrzeć na polanę i skrzyżowanie dróg.

Na polanie znajdowała się skocznia narciarska, obecnie polana stanowi pole biwakowe Leśnictwa Cygański Las. Po jej lewej stronie obmurowane źródło – tzw. Studzienki.

Wybieramy trzecią drogę od lewej i rozpoczynamy podejście. Znaki żółte prowadzą teraz niewielkim wąwozem, z prawej jego strony okazałe daglezie, podsadzenia jodłowe i nieco wyższe bukowe. Pod koniec podejścia, przez zarastającą polanę z lewej naszej strony widok na Równię. Odwróciwszy się, zobaczymy

między drzewami szczyty Beskidu Małego. Zmieniają się gatunki drzew, wchodzimy teraz w zamierający las świerkowy, po kolejnych stu metrach po prawej znajduje się zadaszenie na palenisko, a także stół i ławeczki. Po chwili z lewej strony dochodzi do nas droga dojazdowa na Kozią Górę. Idziemy nią kilkadziesiąt metrów po czym skręcamy lekko w prawo. Przez młodniki świerkowe i podsadzenia w grubym lesie, najpierw wąwozem, potem kamienistą ścieżynką cały czas wyraźnie się wznosimy. Po prawej skupisko potężnych jesionów, między krzewinkami borówki pojawia się późnym latem niebiesko kwitnąca goryczka trojeściowa. Po chwili nasza trasa ponownie zbiega się z szutrową drogą dojazdową, znajdziemy tu okazję do odpoczynku, bowiem na rozstaju po lewej zlokalizowano stół i ławeczki. Skręcamy lekko w prawo, znaki nasze biegną teraz szeroką dróżką wśród łąnów goryczki i po chwili wyprowadzają nas na grzbiet Koziej Góry, gdzie spotykamy łącznikowy szlak niebieski. Stąd za znakami niebieskimi do schroniska na Koziej Górze 15 minut. Na rosnącym po lewej stronie szlaku buku kapliczka Matki Bożej Nieustającej Pomocy.

Szlak żółty biegnie teraz w dół, trawersując zachodnie stoki Koziej Góry, na niewielką przełęczkę zwaną Kozim Siodłem, od węzła szlaków ok. 5 minut. Na przełęczce, którą biegnie gazociąg z Kamienicy w stronę Bystrej stoi tablica edukacyjna ścieżki przyrodniczej „Kołowrót”. Z przełęczki tej można zejść w razie potrzeby zarówno do Olszówki Górnej (w prawo), jak i do Bystrej Górnej (w lewo). Nasze znaki prowadzą prosto wspólnie ze szlakami narciarskimi, idziemy przez niewielki garb grzbietu i kolejną przełęczkę, z której widok na Kołowrót przed nami oraz po prawej na Cyberniok i Dębowiec. Na drzewach z prawej strony dostrzegamy przerywane, żółte obwódki. Oznaczają one Gospodarczy Drzewostan nasienny, czyli taki las, z którego zbiera się nasiona. W Lasach Państwowych sadzonki hoduje się wyłącznie z nasion znanego pochodzenia.

Rozpoczynamy podejście, najpierw dosyć stromo, po chwili łagodniej i znowu bardziej stromo. Między drzewami po lewej widoczne jest ramię Magury. Na rozdrożu skręcamy lekko w lewo i trawersując stoki Kołowrotu po chwili docieramy do szerokiej drogi przeciwpożarowej. Idziemy nią w prawo, lekko w dół przez około 20 metrów, by po chwili opuścić ją skręcając w prawo w górę. Ze skrzyżowania dobry widok na widoczne z tyłu szczyty Beskidu Małego. Ścieżka prowadzi nadal trawersem na południe i po kilkuset metrach wyprowadza na opadające ku Bystrej ramię Kołowrotu. Skręcamy w wiodącą nim drogę w prawo i po chwili osiągamy szczyt Kołowrotu (798 m n.p.m.). Z podejścia widoki na opadające w stronę Pogórza Śląskiego stoki Beskidu Małego oraz na Magurę, Klimczok i Szyndzielnię. Idziemy najpierw lekko w dół, potem lekko w górę i znacząco w dół na Przełęcz Kołowrót.

(1.30 2.15) PRZEŁĘCZ KOŁOWRÓT (770 M. N.P.M.)

Na przełęczy spotykamy szlak zielony z Bystrej Górnej, który dalej prowadzi do schroniska PTTK na Klimczoku, obok źródeł Białej.

Z przełęczy podchodzimy mozolnie, najpierw grzbietem przez bukowy las, potem skręciwszy lekko w lewo trawersem, przecinamy leśną dróżkę i dochodzimy do brukowanej drogi. Stąd wspólnie ze znakami czerwonymi i zielonymi do Schroniska PTTK na Szyndzielni 2 minuty.

(2.00 1.45) SCHRONISKO PTTK NA SZYNDZIELNI (1001 M N.P.M.)

Odpočząwszy w schronisku, idziemy za znakami żółtymi w kierunku Klimczoka. Tuż za schroniskiem pozostałości niewielkiego kamieniołomu, z którego korzystano pozyskując materiał do budowy schroniska. Delikatnie się wznosimy i po kilkudziesięciu metrach dochodzimy do wiodącej grzbietem szerokiej drogi.

Gdybyśmy na skrzyżowaniu skręcili w prawo, doszlibyśmy po chwili na szczyt Szyndzielni.

Skręcamy nią w lewo i wygodną, biegnącą prawie poziomo drogą idziemy przez młodniki lub podsadzone bukami i jodłami rozpadające się lasy świerkowe. Z przecinek bardzo dobre widoki na otoczenie Doliny Wapienicy i nieco bardziej odległy Beskid Śląsko-Morawski z jego najwyższym szczytem – Łysą Górą. W prawo odchodzą znaki czarne łącznikowego szlaku trawersującego od zachodu szczyt Klimczoka.

Stok Klimczoka – Trzy Kopce

Znaki: czarne

Długość trasy: 2,0 km

Czas przejścia: 30 minut

Szlak łącznikowy omijający szczyt Klimczoka, skracający wydatnie wędrówkę z Szyndzielni na Błatnią.

Znaki żółte wiodą nadal grzbietem wspólnie ze znakami czerwonymi, przez wyręby bez trudu dostrzegamy schronisko na Klimczoku. Po niedługim czasie znaki czerwone skręcają lekko w lewo na przełęcz Kowiorek, my zaś rozpoczynamy forsowne podejście. Z tego miejsca do szczytu Klimczoka dochodzimy w około 10 minut.

(↘ 2.10 ↗ 1.15) KLIMCZOK (1117 M N.P.M.)

Najwyższy szczyt na terenie miasta Bielska-Białej. Ze szczytowej polany ładne widoki na Beskid Mały, przed nami w całej okazałości rozciąga się pasmo Magurki Wilkowieckiej. Na wprost przed nami Magura (1091 m n.p.m.) z widocznym schroniskiem na Klimczoku. Na prawo od Magury widoczne Skalite. W dali za Kotliną Żywiecką majestatyczna Babia Góra i Pilsko. Pomiędzy nimi przy

dobrej pogodzie widać Tatry. Wprawne oko bez trudu rozróżnia znamienite szczyty Beskidu Żywieckiego – Romanekę i Rysiankę, rozdzielone przełęczą Pawlusią.

W zimie na szczytowej polanie działa wyciąg narciarski.

Ze szczytu w 10 minut możemy dojść do węzła szlaków na przełęczy Kowiołek. Stamtąd do Szczyrku za znakami niebieskimi, na przełęcz Salmopolską za znakami czerwonymi, do Bystrej obok źródeł Białej za znakami zielonymi, do Bystrej za znakami niebieskimi, do Mesznej za znakami żółtymi i do Szczyrku za znakami zielonymi.

Ze szczytu Klimczoka schodzimy najpierw łagodnie, potem nieco bardziej stromo błotnistą ścieżką, po obu jej stronach widać ślady „walki” o jak najdłuższe utrzymanie lasów świerkowych w szczytowych partiach Beskidów. Z prawej strony dołącza czarny łącznik (stąd do schroniska na Szyndzielni 45 minut), znaki żółte wiodą cały czas w dół grzbietową drogą. Po chwili wychodzimy na niewielką zarastającą polanę, na jej wschodnim skraju między kę-

pami trzcinnika zapomniany grób. Z polanki zakosem wznosimy się na szczyt Trzech Kopców (1082 m n.p.m.), z podejścia ładny widok na Skrzyczne. Na wy płaszczeniu po lewej stronie szlaku wi dać fundamenty dawnego schroniska Roberta Urbanke na Trzech Kopcach.

Schronisko na Trzech Kopcach zostało otwarte w 1936 r., w nim Oddział PTT z Białej wynajmował miejsca noclegowe. W czasie okupacji, dzięki Marii Urbanke było ośrodkiem polskiej turystyki w Beskidach, toczyły się tu nawet konspiracyjne zawody narciarskie.

W 1944 roku belki ze ścian zostały wykorzystane przy budowie okopów, po wojnie uległo dalszej dewastacji i zostało ostatecznie rozebrane w 1948 roku.

Droga prowadzi teraz granicą rezerwatu Stok Szyndzielni. Rezerwat został ustanowiony w 1953 roku, ochronie podlega w nim cały ekosystem, czyli wszystkie elementy flory i fauny wraz ze środowiskiem ich życia. Powierzchnia rezerwatu wynosi 57,92 ha.

Obniżamy się nieznacznie i wychodzimy na przecinkę zarośniętą kępami situ i trzcinnikiem. To tzw. Rozdroże Rezerwat. Możemy stąd, skręcając w lewo dojść bez szlaków do przełęczki Karłoszczonka. Z przecinki nieznacznie się wznosimy, idąc wśród młodników z pojedynczymi starszymi świerkami i bukami, cały czas szeroką drogą na szczyt Stołowa (1035 m n.p.m). Minąwszy szczyt, schodzimy przez wyręby, szlak nasz miejscami znaczą tu tyczki. Teraz nieco bardziej stromo (uwaga na śliskie kamienie) droga wyprowadza nas na polany z niesamowitymi widokami na otoczenie doliny Brennicy na pierwszym planie, a w dalszym na szczyty Beskidu Śląskiego od Skrzycznego po Równicę. Po chwili osiągamy węzeł szlaków obok schroniska na Błatniej.

(↖ 3.35 ↗ 0.00) BŁATNIA (917 M N.P.M.)

Możemy stąd dotrzeć za znakami niebieskimi do Wapienicy, za znakami żółtymi do Jaworza Górnego, za znakami czerwonymi do Jaworza Nałęża i za znakami zielonymi do Brennej centrum.

7. Cygański Las – Dębowiec – Szyndzielnia schronisko PTTK (1001 m n.p.m.) – Klimczok schronisko PTTK

Znaki: czerwone

Długość trasy: 11 km

Czas przejścia: 3 godziny 30 minut

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 1, 14, przystanek
Cygański Las*

*Najłatwiejsze dojście na Dębowiec, Szyndzielnię i Klimczok.
W początkowej części szlak wiedzie asfaltową drogą, później
drogą dojazdową do schroniska na Szyndzielnię, a od
Szyndzielni szeroką grzbietową drogą. Trasa polecana dla
wszystkich, niezależnie od wieku.*

(📍0.00 🏠3.30) CYGAŃSKI LAS MZK

Wędrówkę rozpoczynamy wspólnie ze znakami żółtymi wiodącymi na Błatnią przez Kołowrót i zielonymi na Kozią Górę. Minąwszy dawną zajezdnię tramwajową szlak kieruje się ku ulicy Olszówka, naprzeciw nas hotel Beskid. Po kilkuset metrach na wysokości restauracji opuszczamy aleje parkowe i idziemy dalej chodnikiem wzdłuż ulicy Olszówka i potoku o tej samej nazwie. Gdzieś tam pomiędzy współczesnymi budynkami wypatrzeć można zabytkowe wille w stylu cottage, tak popularne w przeszłości w tej dzielnicy. Stopniowo zabudowa staje się coraz bardziej luźna, droga prowadzi wzdłuż łąk i sadów, a naszym oczom ukazują się Dębowiec i Szyndzielnia. Skręcamy w prawo, przechodzimy na drugą stronę ulicy przy rondzie generała Nila i docieramy do parkingu Dębowiec, gdzie spotykamy znaki niebieskie z Kamienicy.

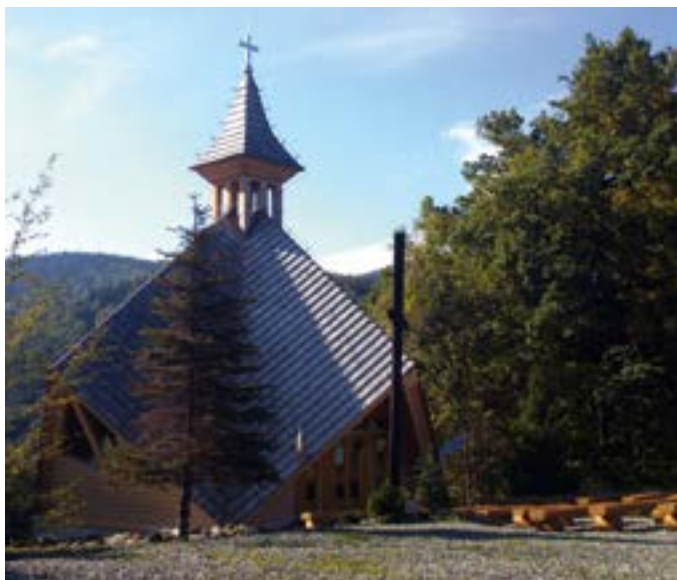
(📍0.30 🏠2.45) PARKING DĘBOWIEC

*Wędrówkę możemy znacznie skrócić dojeżdżając do tego
miejsca samochodem bądź autobusami MZK linii nr 7 lub 8,
przystanek Armii Krajowej/Parking.*

Idziemy teraz równoległe do ulicy, wygodną dróżką, po kilkuset metrach skręcamy ostro w prawo i łagodnie wznosimy się, idąc drogą dojazdową do schroniska. Po kilkunastu minutach marszu wychodzimy na polanę pod schroniskiem Dębowiec.

Dębowiec jest miejscem popularnym wśród mieszkańców bez względu na porę roku. Można wybrać się nań nawet na popularniowy spacer, a niewielki wysiłek zrekompensuje na pewno interesujący widok na miasto. Bufet w schronisku słynie wśród turystów z bardzo dobrej kuchni, popularne są zwłaszcza domowe pierogi. W pobliżu schroniska znajduje się kaplica księży Pałotynów, w której odprawiane są msze święte w każdą niedzielę. Nieco poniżej kaplicy znajduje się całoroczny tor saneczkowy. Najnowsze inwestycje miejskie jeszcze bardziej zwiększyły atrakcyjność Dębowca. Powstała kolej krzeselkowa, plac zabaw dla dzieci i ścieżka edukacyjna.

Mijamy krytą gontem stylową kaplicę i znajdujący się obok niej kamień poświęcony ewangelickiemu księdzu Józefowi Schimko. Ten wybitny kaznodzieja, senior zborów śląskich zmarł 09.06.1858 roku podczas wycieczki na Dębowiec, w listopadzie 1864 roku ustawiono kamień upamiętniający to smutne wydarzenie, a Dębowiec zaczęto nazywać Górą Seniora.

Znaki czerwone prowadzą południowym skrajem polany, po kilku minutach docieramy do skrzyżowania, gdzie spotykamy znaki zielone z Olszówki Górnej na Szyndzielnię.

(↖ 0.45 ↗ 2.30) POLANA POD DĘBOWCEM (530 M N.P.M.)

Idziemy nadal wygodną drogą dojazdową, po 200 metrach w prawo odchodzi droga leśna, my idziemy cały czas prosto w kierunku południowo-zachodnim. Droga prowadzi przez piękne lasy bukowe z pojedynczymi jaworami, świerkami i modrzewiami. Po około kilometrze marszu dostrzegamy po prawej wysoko w górze szczytową kopułę Szyndzielni. Droga nasza jakby się zwężała, wdzie-

rają się na nią młode drzewa. Po chwili wchodzimy na niedawno przebudowany fragment drogi, a wkrótce potem dochodzimy do tzw. krzywego mostu. Droga nasza wiedzie teraz na południe. W otaczającym lesie widać coraz więcej świerków, pewny to znak tego, że cały czas się wznosimy. Po kolejnych czterystu metrach dochodzimy do ostrego zakrętu przed Saharą, przed sobą dostrzegamy wagoniki kolei linowej na Szyndzielnię. Dobry też stąd widok na jej szczyt.

W przeszłości istniała tu bardzo trudna trasa narciarska, obecnie Sahara jest doskonałym przykładem dynamiki procesów naturalnej sukcesji formacji roślinnych.

Przez chwilę idziemy nieco bardziej stromo, po chwili drogę przecina szlak zielony. Ładny stąd widok na Wapienicę i pogórze aż po Skoczów. Po około 100 metrach ponownie dochodzimy do Sahary,

gwałtownie skręcamy i ponownie spotykamy szlak zielony. Lasy pod szczytem nie są już tak okazałe, otaczają nas młodniki świerkowe i bukowe, jedynie gdzieś tam towarzyszą nam rachityczne, poskręcane, stawiające czoła wiatrom większe drzewa. Drogę przecina teraz szlak żółty z Wapienicy na Szyndzielnię (kończy się obok górnej stacji kolei linowej), czeka nas jeszcze kilkaset metrów łagodnego podejścia i osiągamy Polanę Kamienicką obok wyciągu. Stąd do schroniska na Szyndzielnię dotrzemy wspólnie ze znakami zielonymi.

(↘2.15 ↗0.30) SCHRONISKO PTTK NA SZYNDZIELNI (1001 M N.P.M.)

Idziemy wspólnie ze znakami żółtymi na Błatnią, ale tuż przed szczytem Klimczoka skręcamy w lewo i trawersem dochodzimy na przełęcz Kowiołek, na niektórych mapach opisaną jako przełęcz Siodło. Stąd do schroniska na Klimczoku w 10 minut.

(↘2.30 ↗0.00) SCHRONISKO PTTK NA KLIMCZOKU

Na stokach Magury w 1872 roku powstał niewielki budynek leśniczówki schroniska. Obecnie schronisko PTTK na Klimczoku posiada 50 miejsc noclegowych, oferuje również doskonałe całodzienne wyżywienie.

8. Wapienica PKP – Palenica (688m n.p.m.) – Wysokie (756 m n.p.m.) – Przykra (824 m n.p.m.) – Błatnia schronisko PTTK

Znaki: niebieskie

Długość trasy: 10,5 km

Czas przejścia: 2 godz. 45 min

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 10, 20, 36, 52
przystanek Międzyrzeczka/Przejazd*

Trasa łatwa, fragmentami średnio trudna – kilkudziesięciominutowe podejście pod Palenicę. Polecana dla osób lubiących górskie wędrówki. Z polany podszczytowej przepiękne widoki na otoczenie Doliny Wapienicy, a ze szczytu Błatniej rozciąga się rozległa panorama na szczyty Beskidu Śląskiego i Śląsko-Morawskiego.

Błatnia (Błotny) może stanowić cel wycieczki samej w sobie, bądź fragment większej wyprawy, obejmującej także

Klimczok i Szyndzielnię. Takiemu rozwiązaniu sprzyja łatwość dojazdu do Górnej Wapienicy, można dostać się tu autobusem MZK linii nr 16, przystanek Wapienica/Zapora lub własnym pojazdem, który można pozostawić na parkingu przy pętli autobusowej.

(0.00 → 2.45) WAPIENICA PKP

Szlak rozpoczyna się przy stacji kolejowej Bielsko-Biała Wapienica, stamtąd prowadzi ulicą Dworcową, następnie skręca w lewo w ul. Międzyrzeczką, przekracza tory kolejowe i mijając kościół parafialny p.w. św. Franciszka z I poł. XX w., dochodzi do starej szosy Bielsko–Skoczów (dzisiejsza ulica Cieszyńska). Kilkadziesiąt metrów w lewo znajduje się przystanek MZK (dojazd z centrum Bielska-Białej autobusami linii 7, 10, 16, 20, 52). Znaki niebieskie przekraczają szosę i kierują się w ulicę Jaworzańską. Mijamy szkołę podstawową i po około 500 metrach dochodzimy do skrzyżowania ze szlakiem czarnym z Hulanki do Jaworza. Po prawej stronie znajduje się stadion lekkoatletyczny. W prawo odchodzi droga do Jaworza, my zaś idziemy prosto ulicą Zapora przez osiedle domów jednorodzinnych Górnej Wapienicy.

Po około 300 metrach, w lewo odchodzi ulica Kopytko, przy niej widoczna siedziba Nadleśnictwa Bielsko.

Nadleśnictwo posiada udostępnioną do bezpłatnego zwiedzania izbę edukacji ekologicznej. Ekspozycja skierowana jest głównie do dzieci i młodzieży, ale każdy zainteresowany dowie się tu wielu ciekawych rzeczy na temat flory i fauny okolicznych lasów, a także pozna zasady prowadzenia gospodarki leśnej. Zwiedzanie grupowe możliwe jest po wcześniejszym kontakcie telefonicznym.

Po niedługim czasie osiągamy zbieg ulic Zapora i Tartacznej i znajdujący się tu węzeł szlaków – rozpoczyna się tu szlak żółty na Szyndzielnię.

(0.45 2.00) WAPIENICA GÓRNA (420 M N.P.M.)

Trasę można wybitnie skrócić dojeżdżając do Wapienicy Górnej autobusem linii nr 16, którego przystanek znajduje się kilkanaście metrów stąd przy willi Klimczokówka (niegdyś mieścił się w niej hotel Adolfa Folwarcznego).

Szlak żółty na Szyndzielnię prowadzi asfaltową drogą w lewo, my natomiast idziemy prosto w górę doliny Wapienicy szutrową drogą przez las, mijając tablice edukacyjne ścieżki przyrodniczej. Po około piętnastu minutach po lewej, między drzewami dostrzegamy korpus zapory. W prawo odchodzi szeroka, przeciwpożarowa droga leśna, a nasz szlak zaczyna wznosić się na północny-zachód stromą kamienistą ścieżką. Pniemy się mozolnie przez modrzewiowy las i w końcu osiągamy grzbiet w okolicach przełęczki pomiędzy Palenicą a Kopanym. Kierując się z tego miejsca ścieżką w prawo dochodzimy do szczytu Palenicy, gdzie możemy poszukać śladów przeszłości w postaci słabo widocznych kamiennych kopców, kamiennego kręgu, fosy i pozostałości nasypu. Przypuszcza się, że były one bądź to ośrodkiem kultu pogańskiego, bądź strażnicą dla grodziska w Starym Bielsku lub dla innych osad z tego okresu. Nazwa szczytu może wskazywać na każdą z ewentualności. W pierwszym przypadku palono ogień w związku z odprawianymi obrzędami, w drugim płonący ogień był ostrzeżeniem, informował o niebezpieczeństwie.

Znaki niebieskie skręcają w lewo i wiodą dalej grzbietem przez młodniki i podsadzone lasy świerkowe, nieco w górę na mały wyraźny wierzchołek Wysokiego, ze stojącym po prawej stronie niebieskim słupkiem z drogowskazem prowadzącym do „leśnego kościółka” – miejsca nabożeństw ewangelickich z XVII w. (od szlaku około 5 minut).

Bez trudu można odnaleźć 13 trzydziestometrowej długości stopni, ułożonych amfiteatralnie, na których mogło usiąść około 500 osób. U ich podnóża znajdował się prawdopodobnie ołtarz i ambona.

Po lewej stronie drogi, kilkanaście metrów poniżej grzbietu, znajduje się leśny rezerwat przyrody „Jaworzyna” chroniący priorytetowe zbiorowisko leśne Unii Europejskiej – jaworzynę górską.

Szlak prowadzi teraz grzbietem to w górę to w dół, przez szereg niewyraźnych garbów, w końcu przez rozpadający się las świerkowy, nieco bardziej stromo wyprowadza nas na szczyt Przykrej i na przełęczkę z drogowskazem, gdzie spotykamy dochodzący z prawej strony szlak żółty z Jaworza.

(2.30 0.20) SIODŁO POD PRYKRĄ (802 M N.P.M.)

Z przełęczki wznosimy się przez polany porośnięte krzewinkami borówki i tu i ówdzie kwitnącą późnym latem goryczką trojeściową. Po prawej stronie niezamieszkały drewniany dom, pozostałość z czasów, gdy w tym miejscu mieszkali ludzie i pro-

wadzili tu swoje gospodarstwa. Po lewej widzimy leżącą u naszych stóp zaporę i jeziorko w dolinie Wapienicy oraz szczyty otaczające dolinę od wschodu i południa – Szyndzielnię, Klimczok, Trzy Kopce i Stołów. Po niedługim czasie skręcamy przed szczytem w prawo, pod linię energetyczną i po chwili dochodzimy do schroniska PTTK na Błatniej (891 m n.p.m.).

(↻ 2.45 ↻ 0.00) SCHRONISKO PTTK NA BŁATNIEJ

Schronisko na Błatniej zostało wybudowane w 1895 roku przez beskidzką sekcję Towarzystwa Turystycznego „Przyjaciele Przyrody” (Touristen-Verein Die Naturfreunde). Obecnie schronisko PTTK na Błatniej dysponuje 50 miejscami noclegowymi, bufetem i pełnym wyżywieniem.

9. Wapienica Górna – Szyndzielnia Hala Kamienicka

Znaki: żółte

Długość trasy: 5,0 km

Czas przejścia: 2 godziny

Dojazd: autobusami MZK linii nr 16, przystanek Zapora/Klimczokówka

Trasa średnio trudna, od zapory w Wapienicy aż do Szyndzielni mozolne podejście praktycznie pozbawione punktów widokowych.

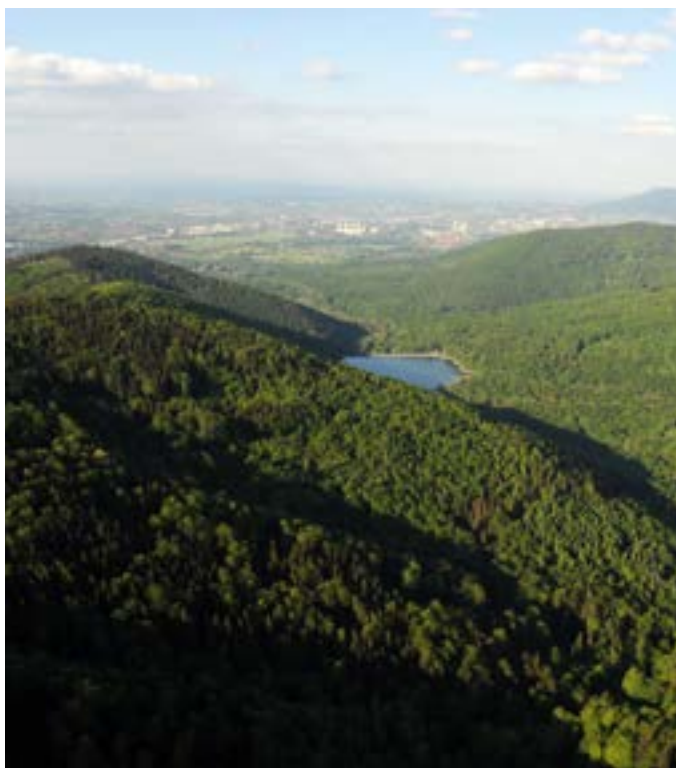
(0.00 ↗ 2.00) WAPIENICA GÓRNA

Szlak rozpoczyna się w pobliżu przystanku MZK linii nr 16 Zapora/Klimczokówka. W tym miejscu szlak niebieski na Błatnią prowadzi prosto w górę Doliny Wapienicy, a znaki nasze kierują się w lewo wzdłuż lasu. Po lewej stronie szlaku, na zakręcie znajduje się pomnik dziesięciu rozstrzelanych w lutym 1945 roku. Po kilkudziesięciu metrach od pomnika przechodzimy most na rzece Wapienica i kierujemy się w prawo szeroką asfaltową drogą.

Do tego miejsca dojechać możemy autobusem MZK linii nr 16, przystanek Wapienica/Zapora lub własnym samochodem, który możemy pozostawić na znajdującym się obok pętli autobusowej parkingu.

Mijamy znajdujący się po lewej stronie kemping z bufetem i zanurzamy się w niezwykle urokliwy zakątek Bielska-Białej – Dolinę Wapienicy, zwaną też Doliną Luizy.

W 1990 roku, dla ochrony wyjątkowych wartości przyrodniczych i krajobrazowych doliny, został powołany Zespół Przyrodniczo Krajobrazowy Dolina Wapienicy o powierzchni 1511 ha. Zlokalizowane są tu również dwa rezerваты przyrody: Stok Szyndzielni o pow. 57,92 ha oraz Jaworzyna o pow. 40,03 ha. Ponadto tereny

te wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Beskidu Śląskiego i Leśnego Kompleksu Promocyjnego Lasy Beskidu Śląskiego. Dodatkowo znajdują się w obszarze Natura 2000 Beskid Śląski.

Z przebiegiem trasy pokrywa się przebieg ścieżki przyrodniczo-leśnej Wapienica. Możemy zapoznać się z tablicami prezentującymi las bukowy, śródleśną łąkę, ochronę pożytecznej fauny, przebudowę drzewostanów i zaporę wodną w Wapienicy. Przy asfaltowej drodze wyremontowanej niedawno ze środków własnych Nadleśnictwa Bielsko usytuowane są liczne ławeczki. Warto zwrócić uwagę na łanowo występującą tu kwitnącą wiosną i latem miesięcznicę trwałą. Należy z zainteresowaniem obserwować niesamowitą zmienność przyrody, zainteresowani dostrzegą problem

zamierania jesionów. Mijamy tzw. Muchową Łąkę, przekraczamy Żydowski Potok (gdybyśmy poszli wzdłuż potoku w lewo odkryjemy malowniczą dolinę ciągnącą się aż po Cyberniok i Dylówki) i rozpoczynamy niewielkie podejście. Docieramy do zapory Wapienica i stojącego przy jej koronie budynku Krzywej Chaty.

Zaporę im. Ignacego Mościckiego oddano do użytku w 1932 roku. Ma ona 23 m wysokości i 309 m długości. Utworzone dzięki jej budowie jezioro o pow. 24 ha stanowi zbiornik wody pitnej dla Bielska-Białej.

Naprzeciw korony zapory skręcamy w lewo i opuszczamy asfaltową drogę. Idziemy teraz wąwozem w górę, wznosząc się zakosami. Poruszamy się jakby w leśnym królestwie buku, z obu stron wznoszącej się dosyć stromo ścieżki rozciągają się piękne, głównie bukowe lasy. Szczególną uwagę zwraca piękny drzewostan nasienny rosnący po lewej stronie szlaku.

Za nami gdzieś widoki na Palenicę i Pogórze Cieszyńskie. Po kilkudziesięciu minutach mozolnego podejścia dochodzimy do drogi dojazdowej na Szyndzielnię, gdzie spotykamy znaki czerwone z Cygańskiego Lasu i zielone z Olszówki Górnej MZK. Znaki czerwone biegną dalej drogą, my zaś idziemy wspólnie ze znakami zielonymi. Na Halę Kamienicką koło górnej stacji kolei gondolowej na Szyndzielnię docieramy po około 15 minutach.

(1.15 0.00) SZYNDZIELNIA, HALA KAMIENICKA

Szlak kończy się w pobliżu budynku górnej stacji kolei linowej na Szyndzielnię. Kolej została uruchomiona w 1953 roku i była drugą w polskich górach po kolei linowej na Kasprowy Wierch. Obecnie po remoncie zakończonym w 1995 roku 35 sześćoosobowych wagoników pokonuje trasę 1800 m w nieco ponad 6 minut. W godzinę kolej może przewieźć 850 osób. Stąd za znakami zielonymi do schroniska na Szyndzielni.

Beskid Mały

Na terenie miasta znajduje się bardzo niewielka część pasma Magurki Wilkowickiej. Jedynym szczytem w całości znajdującym się na terenie miasta jest Łysa Góra. W niniejszym przewodniku opisano ponadto najbardziej „bielsko-bialskie” szlaki prowadzące na bardzo popularną wśród mieszkańców miasta i odwiedzających Magurkę.

BLISKO NA ZAKOŃCZENIE – PRZEGIBEK, MAGURKA I ŁYSA GÓRA

10. Straconka „Zakręt” – Przetęcz Przegibek (663 m n.p.m.)

Znaki: czarne

Długość trasy: 2,5 km

Czas przejścia: 45 minut

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 11, przystanek
Straconka/Zakręt*

Trasa łatwa, stanowiąca w połączeniu ze szlakiem niebieskim jeden z możliwych wariantów wyjścia na Magurkę.

(0.00 ↗ 0.45) STRACONKA ZAKRĘT

Z przystanku MZK idziemy asfaltową drogą prowadzącą z Bielska-Białej do Międzybrodzia Bialskiego około 300 metrów. Za zakrętem szosy w prawo, tuż za potokiem, skręcamy w lewo. Idziemy wąską ścieżką ponad szeroką drogą leśną, ale po kilkudziesięciu metrach skręcamy gwałtownie w prawo. Znaki prowadzą teraz

szeroką dróżką, poniżej której znajdują się zabudowania domków wypoczynkowych. Cały czas wyraźnie się wznosimy.

Na rozstajach wybieramy lewe odgaślenie, dróżka prowadzi przez bukowy, potem mieszany sosnowo-modrzewiowo-bukowy, a potem ponownie przez bukowy las, zakosami w górę i po niedługim czasie wyprowadza nas na przełęcz Przegibek, tuż poniżej parkingu.

(0.30 0.00) PRZEŁĘCZ PRZEGIBEK(663 M N.P.M.)

Przez przełęcz prowadzi wybudowana na przełomie lat 50. i 60. XX wieku droga z Bielska-Białej do Międzybrodzia. Na przełęczy znajduje się parking i bufet gastronomiczny.

11. Przełęcz Przegibek – Magurka (909 m n.p.m.)

Znaki: niebieskie

Długość trasy: 3,0 km

Czas przejścia: 1 godzina

Niezwykłe urokliwa, bardzo łatwa trasa prowadząca z przełęczy do schroniska PTTK na Magurce, ciesząca się ogromną popularnością zarówno latem, jak i zimą. Na przełęczy znajduje się restauracja oraz parking dla kilkudziesięciu samochodów. Przez Przegibek przebiega szosa łącząca Bielsko-Białą z Międzybrodziem Bialskim.

(0.00 ↗ 1.00) PRZEŁĘCZ PRZEGIBEK (663 M N.P.M.)

Na skarpie powyżej przełęczy znajduje się obelisk z krzyżem poświęcony tym, którzy walczyli i ginęli w obronie Podbeskidzia.

Z przełęczy wznosimy się szeroką, kamienistą drogą grzbietem na południe. Po około 100 metrach droga skręca lekko w prawo, a my rozpoczynamy forsowne podejście. Ku naszej radości nie wchodzimy na szczyt Sokołówki, lecz łagodnym trawersem omijamy go od zachodu. Przez chwilę idziemy łagodnie szeroką drogą leśną, z prawej mając widok na Bielsko-Białą i gminy powiatu bielskiego: Czechowice-Dziedzice i Jasienicę, widoczne jest również jezioro Goczałkowickie. Po kilkudziesięciu metrach skręcamy w lewo, opuszczając drogę leśną – uwaga na znaki! Droga cały czas się wznosi, między kamieniami urokliwie sączy się woda ze źródła, które mijamy po kilkunastu krokach. Nieopodal źródła możemy odpocząć na znajdującej się tu ławeczce. Idziemy teraz wśród upraw i młodników drogą chwilami wchodząc, jak po stopniach. Na koniec łagodnie, przez bukowo-modrzewiowy las, droga wyprowadza nas na przełęczkę, gdzie dołączają do nas znaki żółte z Międzybrodzia Bialskiego (do Międzybrodzia 1,5 godziny). Skręcamy w prawo i po około 50 metrach docieramy do węzła szla-

ków. Stąd do schroniska PTTK na Magurce za znakami niebieskimi 20 minut, za znakami czerwonymi lub żółtymi 15 minut.

Z tego miejsca do Mikuszowic przez przełęcz Pod Łysą Górą za znakami czerwonymi 1,5 godziny.

Idziemy wspólnie ze znakami czerwonymi i żółtymi, drogę przez polany porośnięte kępami borówek i pojedynczo rosnącymi brzo-
zami i świerkami wskazują nam tyczki. Na skrzyżowaniu znaki
żółte i czerwone odchodzą w prawo, my idziemy prosto wśród
młodników, wznosząc się wyraźnie. Z prawej strony dochodzą
znaki zielone ze Straconki. Wraz z nimi do schroniska dochodzimy
w 15 minut.

(↻0.45 ↻0.00) SCHRONISKO PTTK NA MAGURCE (909 M. N.P.M.)

Schronisko na Magurce zostało wybudowane przez Towarzystwo Beskidzkie (Beskiden-Verein) w 1903 roku. Obecnie schronisko PTTK na Magurce, noszące imię znanego działacza turystycznego Józefa Grzybowskiego, dysponuje 56 miejscami noclegowymi. Posiada bufet z całodziennym wyżywieniem.

12. Straconka – Hańderkula – Magurka (909 m n.p.m.)

Znaki: zielone

Długość trasy: 6 km

Czas przejścia: 1 godzina 30 minut

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 11, przystanek
Górska/Kościół*

*Niezwykłe urokliwa trasa prowadząca na szczyt Magurki
Wilkowieckiej. Satysfakcjonująca dla wszystkich, niezależ-
nie od wieku.*

(0.00 1.30) STRACONKA KOŚCIÓŁ

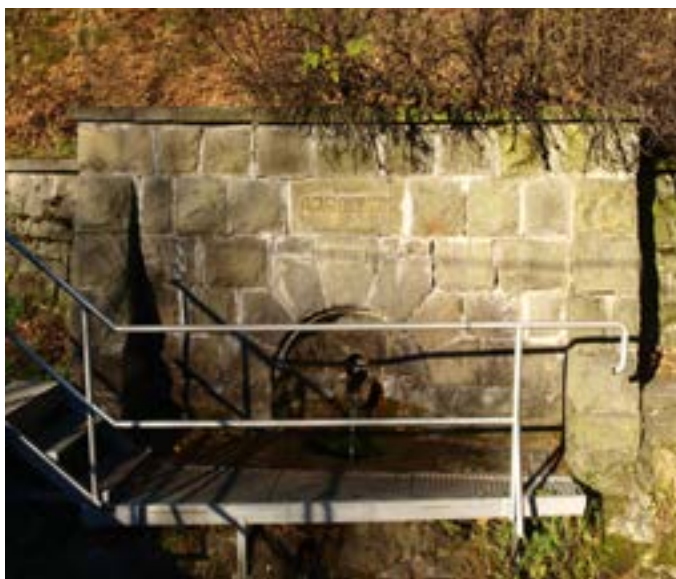
Do centrum Straconki dojeżdżamy autobusem MZK linii nr 11. Szlak rozpoczyna się niedaleko XIX wiecznego kościoła p.w. Matki Bożej Pocieszenia wybudowanego w latach 1872-75. Warto zobaczyć znajdujące się wewnątrz zabytki m.in. gotycką rzeźbę Maryi z Dzieciątkiem z przełomu XV i XVI wieku. Idziemy początkowo

wspólnie ze znakami czerwonymi na Hrobaczą Łąkę i żółtymi na Magurkę przez Łysą Górę, znaki czerwone odbijają zaraz w lewo, a żółte po kilkuset metrach skręcają w ulicę Małej Straconki. Znaki zielone wiodą wzdłuż ulicy Górskiej lewą stroną potoku Straconka. Wkrótce przechodzimy przez mostek na potoku i po kilkuset metrach dochodzimy do kolejnego przystanku MZK i znajdującego się ponad nim Źródła Walczoka.

Nazwa źródła pochodzi od nazwiska właściciela firmy budowlanej z Bielska, architekta kościoła w Straconce i właściciela jednego z tutejszych kamieniołomów.

Znaki zielone opuszczają teraz ulicę Górską, skręcając w prawo, zaraz za stojącym tuż przy ulicy domem. Podchodzimy teraz dosyć mozolnie aczkolwiek bardzo krótko, na dodatek towarzyszą nam ładne widoki na dolinę potoku Straconka, a także na Łysą Górę i przełęcz Siodło. Pod lasem skręcamy ostro w lewo, idziemy wznosząc się łagodnie wygodną ścieżką przez jaworowy las, z lewej poniżej szlaku widoczna jest szosa do Między-

brodzia, a ponad nią stoki Czupla i Gaików. Po kilku minutach marszu przecinamy szosę, idziemy nadal powoli nabierającą wysokości urokliwą dróżką. Dookoła nas bukowo jaworowy las, w nim uwagę zwracają okazałe czereśnie ptasie. Po niedługim czasie dochodzimy do zabudowań osiedla Hańderkula. Urokliwe to miejsce, u naszych stóp serpentynami wspinająca się szosa, przed nami Czupel, Gaiki i Groniczki, łatwo zlokalizujemy przełęcz Przegibek. Miejsce zachęca do odpoczynku i zadumy. Tabliczka informuje nas, że na Magurkę dojdziemy w 45 minut. Ostatni już raz przecinamy szosę do Międzybrodzia, po lewej zaraz przy drodze Wyłączony Drzewostan Nasienny.

Wznosimy się teraz trochę bardziej stromo, drogę przecina bystry potok, minąwszy go idziemy nieco łagodniej, mając okazję radować oczy widokiem doliny Małej Straconki oraz szczytów Beskidu Śląskiego widocznych za Łysą Górą. Szlak prowadzi teraz na południe. Z lewej strony dochodzi leśna droga prowadząca na Przegibek, na skrzyżowaniu okazję do odpoczynku stwarzają stojące tu stół i ławeczki. Uważajmy teraz na znaki, orientację ułatwiają słupy dawnej linii telefonicznej, wzdłuż których pro-

wadzi trasa. Drogę przecina teraz szlak czerwony z Mikuszowic przez przełęcz Pod Łysą Górą. My idziemy prosto, podchodząc szeroką aleją, a po niedługim czasie z lewej strony dochodzą do nas znaki niebieskie z Przegibka (stąd do schroniska 15 minut). Na kolejnym skrzyżowaniu dołączają do nas znaki żółte ze Straconki i czerwone z Mikuszowic Krakowskich. Wspólnie z nimi w 5 minut dochodzimy do schroniska PTTK na Magurce.

**(↖1.00 ↗0.00) MAGURKA SCHRONISKO PTTK
(909 M N.P.M.)**

W pobliżu schroniska otwarto w ostatnich latach trasę narciarstwa biegowego. Warto powędrować także czarnym szlakiem zbójnika Rogacza do Wilkowic w 3 godziny. Z Magurki możemy pójść szlakiem niebieskim do Lipnika lub Czernichowa, czerwonym do Mikuszowic, żółtym do Międzybrodzia lub Straconki, zielonym do Wilkowic lub Straconki.

13. Straconka – Przełęcz Pod Łysą Górą (640 m n.p.m.)

Znaki: żółte

Długość trasy: 2,0 km

Czas przejścia: 30 minut

*Dojazd: autobusami MZK linii nr 11, przystanek
Górska/Kościół*

Łatwe, krótkie i niezbyt męczące dojście na przełęcz Pod Łysą Górą. Z polan przed przełęczą znakomite widoki na Beskid Mały i Bielsko-Białą. Z przełęczą można kontynuować wejście na Magurkę przez Rogacz szlakiem żółtym, bądź, korzystając z dochodzących tu szlaków czerwonego i czarnego, zejść do Cygańskiego Lasu lub do Mikuszowic „Stalownik”.

(📍0.00 📍0.30) STRACONKA

Znaki żółte rozpoczynają się w dzielnicy Straconka, w pobliżu kościoła. Początkowo idziemy ulicą Górską wspólnie ze znakami czerwonymi na Gaiki oraz zielonymi na Magurkę przez Hańderkulę. Znaki czerwone zaraz za remizą OSP skręcają w lewo w ulicę Czupel, a po kolejnych kilkudziesięciu metrach nasze znaki skręcają w prawo w ulicę Małej Straconki, a znaki zielone wiodą dalej ulicą Górską. Przekraczamy most na potoku Straconka, asfaltowa droga prowadzi przez osiedle ładnych domków jednorodzinnych wybudowanych w sąsiedztwie łąk i lasów. Ładny stąd widok na Czupel, Gaiki, grzbiet Magurki oraz przełęcz Pod Łysą Górą. W sąsiedztwie szemrze wypływający spod Magurki potok Zimnik. Na najbliższym skrzyżowaniu, obok mostu skręcamy w prawo w ulicę Borsuczą. Szlak wiedzie na południe, wciąż asfaltową drogą wzdłuż potoku bez nazwy. Na kolejnym skrzyżowaniu skręcamy w prawo i podchodzimy ku widocznej przed nami polanie z zabudowaniami. Osiągnąwszy ją, idziemy między znajdującymi się tu

budynkami najpierw łagodnie zakosem, później prosto i bardziej stromo. Z południowego skraju polany, ponad zabudowaniami uroczy widok na grzbiet Gaików oraz grzbiet Magurki. Znaki nasze skręcają teraz na zachód i trawersując zarastające polany wyprawdają nas wkrótce na przełęcz Pod Łysą Górą, gdzie spotykamy znaki czarne z Mikuszowic Krakowskich obok dawnego szpitala „Stalownik” i czerwone z Cygańskiego Lasu do Międzybrodzia przez Magurkę i Czupel.

**(📍 0.30 📍 0.00) PRZEŁĘCZ POD ŁYSĄ (SIODŁO)
640 M N.P.M.**

Jeszcze kilka lat temu na przełęczy można było nacieszyć oko niesamowitym widokiem szczytów Beskidu Śląskiego i miejscowości leżących u ich podnóży. Niestety, także w to miejsce wkroczyła zabudowa, która zdecydowanie przekształciła miejscowy krajobraz. Namiastkę przeszłego widoku możemy podziwiać ze szlaku czerwonego, idąc w stronę Łysej Góry.

Z przełęczy na Magurkę przez Rogacz za znakami żółtymi 1 godzina 15 minut lub na Magurkę za znakami czerwonymi w 1,5 godziny.

14. Mikuszowice Cygański Las – Przetęcz Pod Łysą Górą (640 m n.p.m.)

Znaki: czerwone

Długość trasy: 4,5 km

Czas przejścia: 1 godzina 30 minut

Dojazd: autobusami MZK linii nr 1, przystanek Cygański Las

Łatwe, widokowe dojście do Przetęczy Siodło, przez większość trasy szlak biegnie asfaltowymi ulicami Mikuszowic Śląskich i Krakowskich. Doskonale nadaje się jako trasa nordic walking.

(0.00 ↗ 1.30) MIKUSZOWICE CYGAŃSKI LAS

Szlak rozpoczyna się na końcowym przystanku MZK linii nr 1, łączy trasy biegnące w Beskid Śląski z Beskidem Małym. Z węzła szlaków idziemy w kierunku północno-wschodnim, po kilkudziesięciu metrach skręcamy w prawo w ulicę Pocztową i minąwszy niewielki skwerek ponownie skręcamy, tym razem w lewo w ulicę Startową, mając po prawej kościół p.w. NMP Królowej Świata. Po kilkudziesięciu metrach mijamy znajdujący się po lewej budynek dawnej harcówki, a następnie kompleks sportowy Rekord. Idąc ulicą Startową przechodzimy obok kolejnych dwóch ciekawych obiektów, mijamy najpierw niezwykle atrakcyjny, cieszący się ogromną popularnością kompleks basenów, a następnie budynek dawnej willi Zipserów z 1889 roku, zbudowany wg projektu Emanuela Rosta. Po około stu metrach dochodzimy do ulicy Bystrzańskiej, skręcamy w lewo i idziemy do widocznego skrzyżowania z sygnalizacją świetlną. Po lewej stronie widzimy zabytkowy park wokół willi bielskiego fabrykanta, a już ze skrzyżowania nowoczesną, przeszkloną bryłę Parkhotel Vienna. Przechodzimy przez ulicę i kierujemy się ku mostowi na Białej. Przed mostem obelisk upamiętniający niespełna szesnastoletniego druha Mieczysława Piekietko, zamordowanego przez niemiecką bojówkę dywersyjną we wrześniu 1939 roku.

Przechodzimy przez most na rzece Białej do dzielnicy Mikuszowice Krakowskie i obok budynku dawnej fabryki włókienniczej „Bewelana”, mieszczącego obecnie Urząd Skarbowy skręcamy w prawo, w górę rzeki. Po chwili skręcamy w lewo w ulicę Przędzalniczą i nią przechodząc przez linię kolejową Bielsko–Żywiec dochodzimy do ulicy Żywieckiej niedaleko dawnej willi myśliwskiej barona Ottona von Klobusa z około 1870 roku.

Można nieco skrócić sobie wędrówkę dojeżdżając do tego miejsca z centrum Bielska-Białej autobusem MZK linii nr 2, przystanek Żywiecka/Dworek.

Przechodzimy przez ulicę i kierujemy się wzdłuż ulicy Żywieckiej w kierunku Żywca. Znaki kluczą teraz uliczkami Mikuszowic Krakowskich, skręcamy najpierw w lewo w ulicę Prosta, ponownie w lewo w ulicę Grodową, w końcu w prawo w ulicę Wczasową. Przechodzimy wiaduktem ponad Wschodnią Obwodnicą miasta, z wiaduktu niezły widok na masyw Skrzycznego, podchodzimy cały czas stokami Łysej Góry. Asfaltowe uliczki opuszczamy docierając do polany ze stojącym na rozstajach krzyżem. Z polanki wznosimy się niewyraźną ścieżką przez las i po chwili osiągamy kolejną polankę wśród brzoź i dębów. Z polany podchodzimy dosyć stromo grzbietem w kierunku Łysej Góry, nie wchodzimy jednak na jej szczyt lecz trawersujemy go od północnego wschodu. Najpierw stromo, a potem prawie poziomo, idąc ścieżką przez mieszany, a potem głównie świerkowy las, dochodzimy ponownie do grzbietu. Po kilku minutach, mijając przełęczkę z ciekawym widokiem na masyw Skrzycznego, dochodzimy do przełęczy Pod Łysą Górą, gdzie spotykamy znaki żółte ze Straconki i czarne z Mikuszowic „Stalownika”.

(1.00 0.00) PRZEŁĘCZ POD ŁYSĄ GÓRĄ (640 M N.P.M.)

Objaśnienia:

Przy opisach szlaków podano czasy ich przejścia w porządku czas zejścia i czas podejścia. Nie opisano szlaków mających początek na terenie Bielska-Białej, lecz przebiegających poza jego terenem. Są to: szlak niebieski: Lipnik Kopiec – Gaiki – Przełęcz Przegibek, szlak czerwony: Straconka – Gaiki – Chrobacza Łąka oraz szlak czarny: Mikuszowice „Stalownik” – Przełęcz pod Łysą Górą.

Bibliografia:

Barański M., *Beskid Śląski. Przewodnik*. Oficyna Wydawnicza „Rewasz”. Pruszków 2007.

Biesik T., *Schroniska górskie dawniej i dziś. Beskid Mały i Beskid Śląski*. Logos. Bielsko-Biała 2013.

Bielow J., Legendź M., *Leśne Kościoły. Miejsca Tajnych Nabożeństw Ewangelickich w Beskidzie Śląskim*. Wydawnictwo Augustana. Bielsko-Biała 2009.

Polak J., *Przewodnik po Bielsku-Białej*. Towarzystwo Miłośników Ziemi Bielsko-Bialskiej. Bielsko-Biała 2000.

Ścieżka Przyrodniczo-Leśna Wapienica. Nadleśnictwo Bielsko.

Wykorzystano ponadto informacje ze stron:

www.bbosir.bielsko.pl

www.straconka.bielsko.opoka.org.pl

www.wapienica.bielsko.opoka.org.pl

www.debowiec.beskidy.pl

www.zwiastun.pl

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW Key to symbols • Zeichenerklärung

	Granice miast; granice gmin City boundaries; commune boundaries		Kościóły; kaplice Churches; chapels
	Stadtgrenze; Gemeindegrenze		Kirche; Kapelle
	Ulice główne przelotowe; ulice główne Main thoroughfares; main streets		Muzea; amfiteatry Museums; amphitheatres
	Hauptdurchfahrtsstraße; Hauptstraße		Museum; Amphitheater
	Ulice inne; drogi polne i leśne Other streets; dirt and forest tracks		Szpital; GOPR Hospitals; Volunteer Mountain
	Andere Straßen; Feld- und Waldweg		Rescue Service
	Ulice jednokierunkowe; strefy pieszych One-way streets; pedestrian zone		Krankenhaus; Bergwacht
	Einbahnstraße; Fußgängerzone		Straż pożarna; leśniczówki; stacje benzynowe Fire stations; forester's lodges; petrol stations
	Krajowe i wojewódzkie numery dróg Numbering of national and voivodship roads		Feuerwehr; Forst- und Jägerhaus; Tankstelle
	Land- und Wojewodschaftsstraßen- -Nummern		Hotele; zajazdy; ośrodki wypoczynkowe Hotels; inns; summer resorts
	Koleje ze stacjami; linie autobusowe Railways with stations; bus lines		Hotel; Gasthof; Erholungsheim
	Eisenbahn mit Bahnhöfen; Buslinie		Schroniska młodzieżowe; schr. górskie Youth hostels; mountain lodges Jugendherberge; Berghütte
	Tereny zabudowane; tereny przemysłowe Built-up area; industrial area		Campingi; korty tenisowe Campings; tennis-courts
	Bebaute Fläche; Industriegelände		Campingplatz; Tennisplatz
	Obiekty zabytkowe; obiekty użyteczności publicznej Monumental buildings; public buildings		P. widokowe; p. wysokościowe; skarpy Viewing points, elevation points, escarpments
	Historisches Denkmal, öffentliches Gebäude		Aussichtspunkt; Höhepunkt; Abhang
	Lasy, parki; ogrody, ogródki działkowe Forests, parks; gardens, allotments		Przełęcze; wyciągi narciarskie Passes; ski lifts
	Wald, Park; Garten, Kleingarten		Gebirgspass; Skilift
	Cmentarze; pozostałe tereny zielone Cemeteries; other green areas		Grodziska; parki; jaskinie Old ramparts; parks; caves
	Friedhof; Grünanlage		Wehrburg; Park; Höhle
	Łąki; inne tereny Meadows; other areas		Granice parków krajobrazowych; granice rezerwatów przyrody Landscape park boundaries; nature reserve boundaries
	Wiese; andere Gelände		Landschaftsparkgrenze; Naturschutzgebietsgrenze
			Szlaki turystyczne Hiking trails
			Wanderroute

**OLSZÓWKA
DOLNA**

**OLSZÓWKA
GÓRNA**

P a r k

K r a j o b r a

B e s k i d u

Ś l ą s k i e g o

**Zespół
Przyrodniczo-
Krajobrazowy
Dolina
Wapienicy**

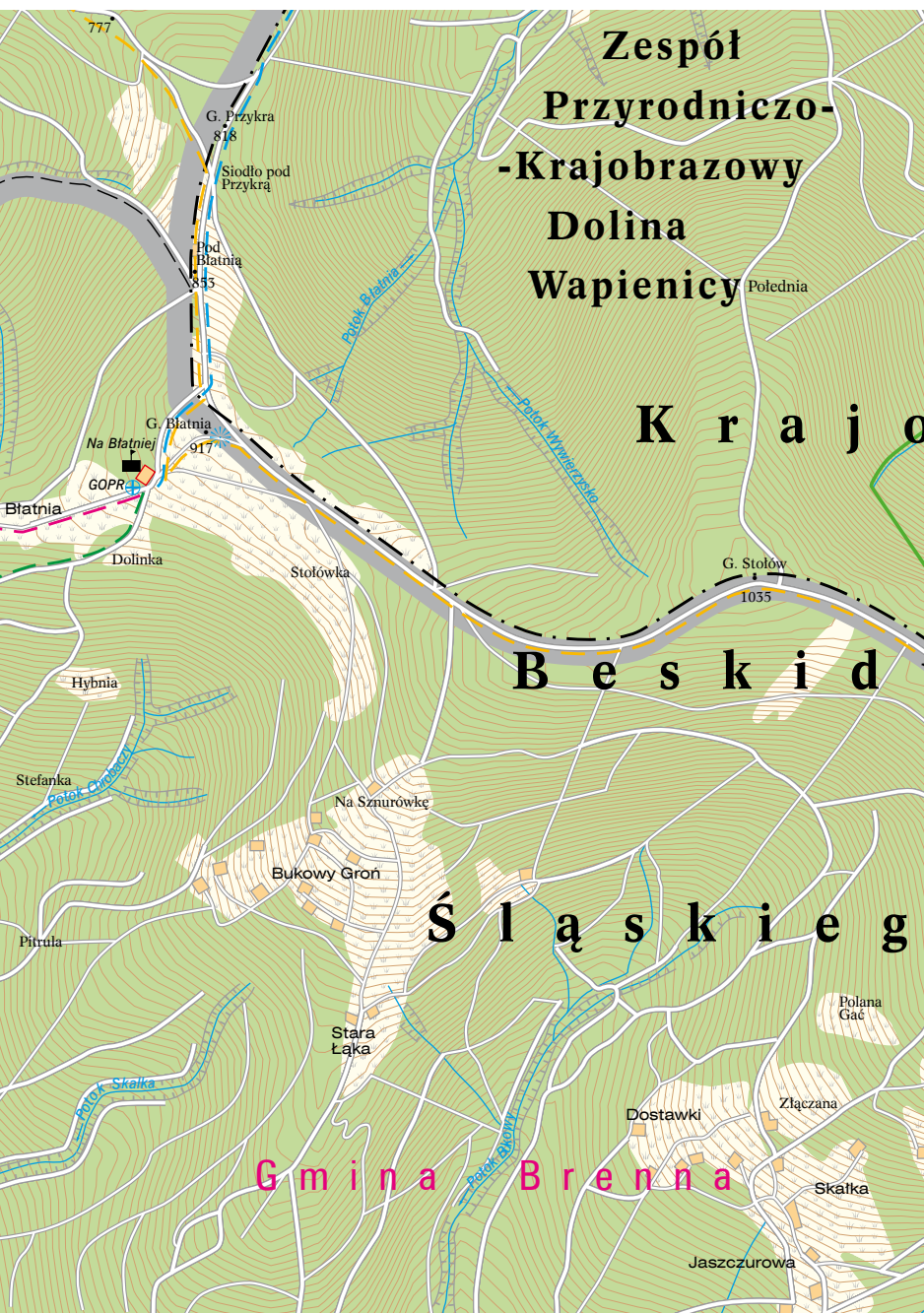
Połędnia

K r a j o

B e s k i d

Ś l ą s k i e g

G m i n a B r e n n a

P a r k

K r a j o b r a z o w y

B e s k i d u

G m i n a W i l k o w i c e

Ś ł ą s k i e g o

PTTK
Klimczok
GOPR

G. Magura

1109

OSIEDLE PODMAGURA

OSIEDLE
WIĘZIKÓWKA

SZCZYRK DOLNY

SZCZYRK

Wikula

Podmagura

Nawać

Wawrzutka

Bartosicka

Więzikówka

Poruchowa

Wyciąg narciarski

Wyciąg narciarski

Magura Klimczok Sky Park

Ośr. Szkolno-Wypoczynkowy

Wyciąg narciarski

Lanckorona

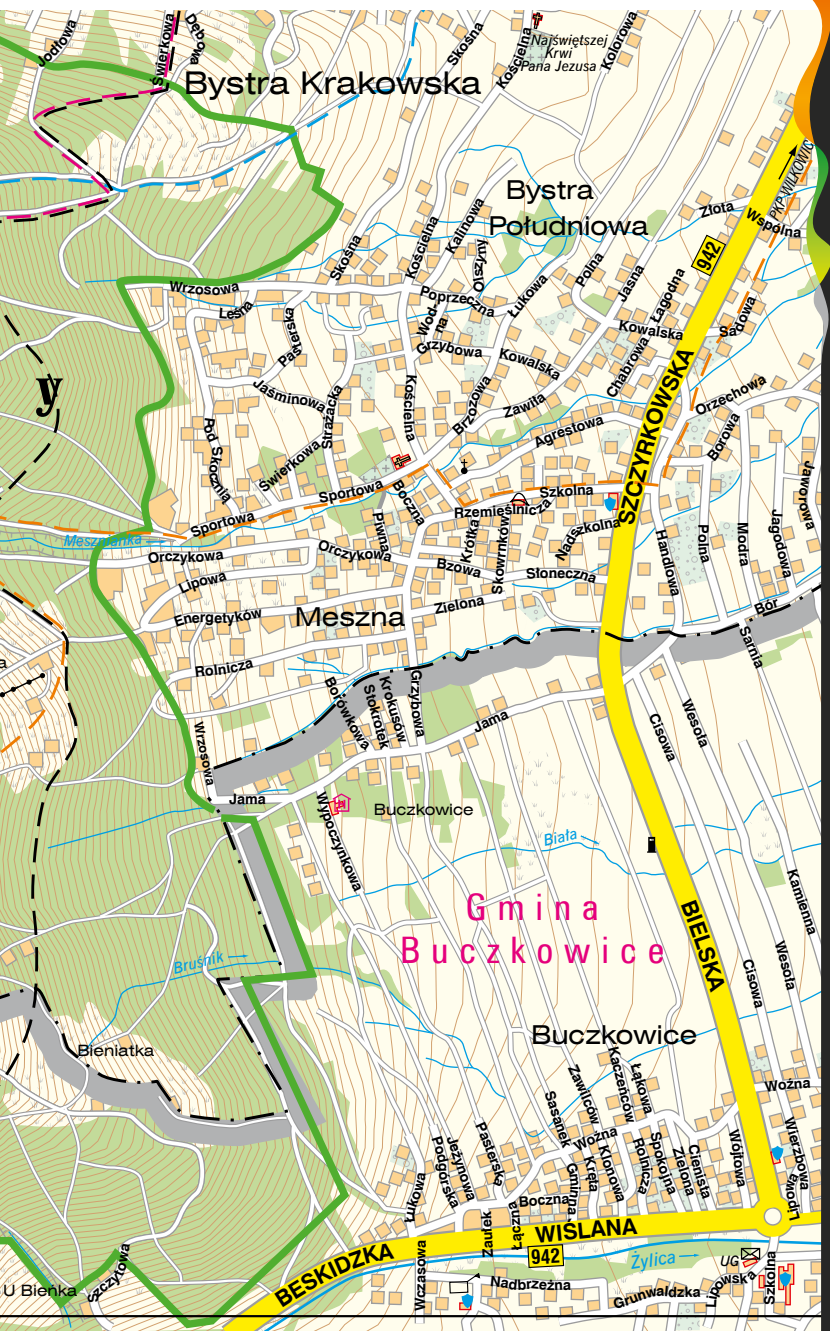
Stracona Matka

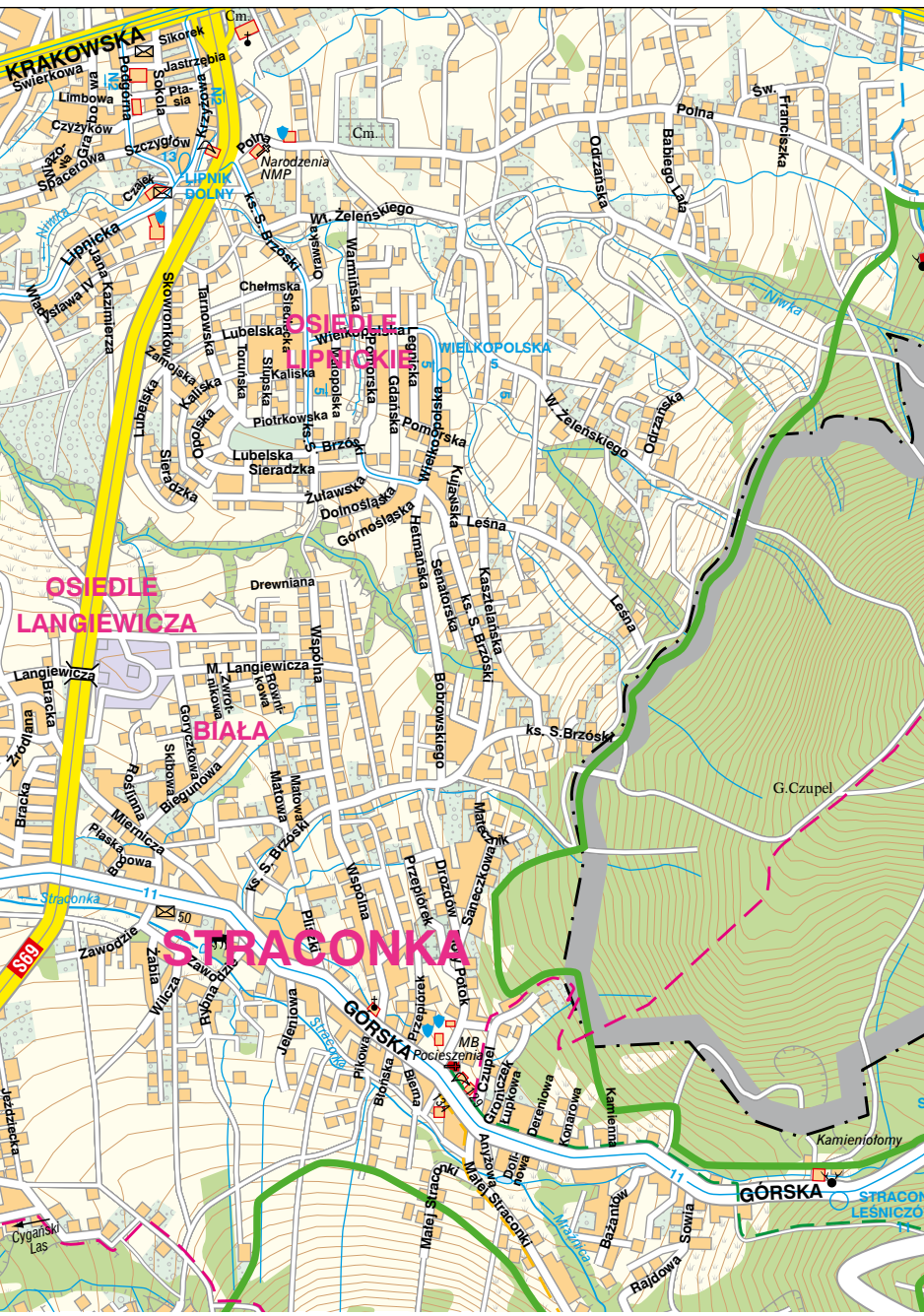
Nadmeszna

Wyciąg narciarski

Cisowa

Karpacza

MIKUSZOWICE KRAKOWSKIE

MAŁA STRACONKA

ZYWIECKA

Bystra Słaska

Wilkowice

Gmina

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział PTTK „PODBESKIDZIE” będący kontynuatorem działających na terenie Bielska-Białej od 1924 roku polskich organizacji turystycznych, zrzesza miłośników turystyki i organizuje wycieczki dla wielu pokoleń mieszkańców naszego miasta.

Copyright by:
Wydział Promocji Miasta
Urząd Miejski w Bielsku-Białej
Plac Ratuszowy 1
43-300 Bielsko-Biała
www.bielsko-biala.pl
bpm@bielsko-biala.pl

Bielsko-Biała 2013
Wszystkie prawa zastrzeżone

Opracowanie tekstu: Marek Czader

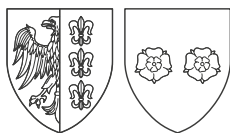
Opracowanie map: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Oddział Podbeskidzie

Skład: Marek Klimek/Studio Corner

Zdjęcia: Agencja Reklamowa PORAN, archiwum Urzędu Miejskiego
w Bielsku-Białej, Lucjusz Cykarski, Wojciech Gorgolewski, Marek Klimek

ISBN 978-83-938498-0-2

Bielsko-Biała

Copyright by:
Urząd Miejski w Bielsku-Białej
Wydział Promocji Miasta
Plac Ratuszowy 1, 43-300 Bielsko-Biała

www.bielsko-biala.pl
bpm@bielsko-biala.pl

Bielsko-Biała 2013
All rights reserved
ISBN 978-83-938498-0-2

